

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 373

Branżowe problemy rachunkowości i podatków

Redaktorzy naukow
Zbigniew Luty
Aleksandra Łakomiak
Alicja Mazur

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redaktor Wydawnictwa: Anna Grzybowska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-435-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	9
Halina Buk: Prezentacja w sprawozdaniu finansowym praw do emisji gazów cieplarnianych na przykładzie spółek branży paliwowo-energetycznej....	11
Jolanta Chluska, Jolanta Rubik: Informacyjne aspekty rachunku kosztów w wycenie kontraktów długoterminowych	23
Zuzanna Firkowska-Jakobsze, Joanna Szwajcar: Istota oraz zasady prezentacji funduszy specjalnych w sprawozdaniu finansowym jednostki ...	34
Waldemar Gos, Stanisław Hońko: Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe – aspekty bilansowe i podatkowe	46
Olga Grzybek: Jakość informacji o wartościach niematerialnych prezentowanych w sprawozdaniach finansowych spółek telekomunikacyjnych.....	56
Natalia Jevseychikova: Instrumenty stymulacji podatkowej innowacyjnych procesów gospodarczych na Białorusi	66
Małgorzata Kamieniecka: Możliwości wykorzystania narzędzi rachunkowości finansowej w logistyce	77
Yury Karaleu: Procedura przekształcania pozycji sprawozdania finansowego zgodnie z Międzynarodowym Standardem Rachunkowości 29 „Sprawozdawczość finansowa w warunkach hiperinflacji”	89
Joanna Koczar: Usługi z zakresu rachunkowości jako usługi dla biznesu – aspekt międzynarodowy.....	107
Iwona Kumor, Lucyna Poniadowska: Odpisy aktualizujące należności jako instrument polityki rachunkowości kształtujący wynik finansowy na przykładzie spółek z branży energetycznej objętych WIG 30.....	119
Irina Lukyanova, Maria Shkliarova: Ewidencja aktywów biologicznych w gospodarstwach rolnych – białoruskie krajowe normy a MSSF	133
Aleksandra Łakomiak: Branżowe problemy rachunkowości i podatków ogrodniczych grup producentów rolnych	148
Przemysław Mućko: Uwarunkowania zmian w makropolicy rachunkowości funduszy własnych samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej	170
Wojciech A. Nowak: Rachunkowość sektora finansów publicznych jako rachunkowość branżowa.....	182
Anastazja Piekarska: Opodatkowanie małych gospodarstw rolnych na Białorusi.....	195
Edward Pielichaty: Zasady rachunkowości Banku w Świdnie Rekomendacji U.....	208

Katarzyna Piotrowska: Użyteczność informacji sprawozdawczej spółek budowlanych w upadłości likwidacyjnej.....	217
Lucyna Poniatowska: Produkty rolne i zasady ich wyceny według polskich i międzynarodowych regulacji rachunkowości.....	229
Piotr Prewysz-Kwinto, Grażyna Voss: Wartości niematerialne i prawne w polskim przemyśle wydobywczym.....	241
Paweł Rumniak: Marka jako składnik aktywów przedsiębiorstwa.....	250
Adrian Ryba: Ewidencja i wycena aktywów biologicznych zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej – artykuł dyskusyjny.....	261
Tatiana Verezubova: Rachunkowość i podatki – problemy białoruskich firm ubezpieczeniowych.....	272
Edward Wiszniowski: Rewolucja czy normalizacja rachunkowości spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych?.....	282
Aneta Wszelaki: Kwestie podatkowe w obszarze utworzenia rezerw celowych w bankach.....	296
Katarzyna Żuk: Wycena i ujęcie w rachunkowości produktów gotowych i półproduktów związanych z produkcją e-liquidów do e-papierosów.....	307

Summaries

Halina Buk: Presentation in the financial statement greenhouse gas emission quotas on the example of fuel and energy sector company.....	22
Jolanta Chluska, Jolanta Rubik: Informative aspects of cost accounting of long-term contracts valuation.....	33
Zuzanna Firkowska-Jakobsze, Joanna Sz wajcar: Essence and principles of special funds presentation in the financial statements of an entity.....	45
Waldemar Gos, Stanisław Hońko: Technical provisions – balance sheet and tax aspects.....	55
Olga Grzybek: Quality of information about intangible assets presented in the financial statements of telecommunications companies.....	65
Natalia Jevseychikova: Tax stimulation instruments of innovative economic processes in Belarus.....	76
Małgorzata Kamieniecka: The possibilities to use the tools of financial accounting in logistics.....	88
Yury Karaleu: Adjustment procedure of financial statements indicators in accordance with IAS 29 "Financial Reporting in Hyperinflationary Economies".....	106
Joanna Kocz ar: Accounting services as services for business – international aspect.....	118

Iwona Kumor, Lucyna Poniatowska: Allowances for revaluation of receivables as an instrument of accounting policy shaping the financial result on example of WIG 30 companies from energy segment	132
Irina Lukyanova, Maria Shkliarova: The accounting of biological assets at agricultural enterprises: Belarusian local standards and IFRS	147
Aleksandra Łakomiak: Accounting and taxation issues in branch of horticultural producer groups	169
Przemysław Mućko: Circumstances of changes in the accounting macro-policy for equity of independent public health care organizations.....	181
Wojciech A. Nowak: Public finance sector accounting as an industry accounting	194
Anastazja Piekarska: Taxation of small agricultural enterprises in the Republic of Belarus	207
Edward Pielichaty: The rules of bank accounting in the light of Recommendation U	216
Katarzyna Piotrowska: Usefulness of the information reporting of construction companies in liquidation	228
Lucyna Poniatowska : Agricultural products and principles of their valuation by Polish and international accounting regulations.....	240
Piotr Prewysz-Kwinto, Grażyna Voss: Intangible assets in Polish mining industry	249
Paweł Rumniak: Brand as a company asset.....	260
Adrian Ryba: Recording and valuation of biological assets in accordance with international financial reporting standards – discussion article	271
Tatiana Verezubova: Problems of accounting and taxation of Belarusian insurance companies	281
Edward Wiszniowski: A revolution or accounting normalization of cooperative credit unions?	295
Aneta Wszelaki: Tax issues in the creation of specific provisions in banks...	305
Katarzyna Żuk: Recognition and measurement in accounting of ready-made products and semi-finished products connected with the production of e-liquids to e-cigarettes	318

Edward Wiszniowski

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

REWOLUCJA CZY NORMALIZACJA RACHUNKOWOŚCI SPÓŁDZIELCZYCH KAS OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWYCH?

Streszczenie: Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe stanowią część krajowego sektora finansowego, który oparty jest na idei samofinansowania tworzących je członków. Podmioty te, funkcjonując na gruncie prawa spółdzielczego oraz indywidualnych norm ustawowych, do niedawna prowadziły rachunkowość wyłącznie na podstawie przepisów ustawy o rachunkowości. Brak zewnętrznego nadzoru oraz przepisów szczególnych w zakresie rachunkowości, w tym związanych z wyceną instrumentów finansowych oraz obowiązkowym badaniem i publikowaniem sprawozdań, spowodował subiektywne kształtowanie wizerunku ekonomicznego kas oraz istotną lukę informacyjną. Następstwem tego stanu rzeczy, po objęciu kas nadzorem przez Komisję Nadzoru Finansowego, która zleciła dokonanie audytu, było ujawnienie trudnej sytuacji ekonomiczno-finansowej spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych. W artykule zaprezentowano genezę oraz zakres zmian w rachunkowości kas, a także przedstawiono niekorzystny wpływ polityki na rachunkowość.

Słowa kluczowe: rachunkowość finansowa, SKOK, rachunkowość instytucji finansowych, sprawozdanie finansowe.

DOI: 10.15611/pn.2014.373.23

1. Wstęp

Początki funkcjonowania spółdzielczego ruchu finansowego w Polsce sięgają drugiej połowy XIX w. i na terenie Galicji wzorowane były na austriackich odpowiednikach kas spółdzielczych F.W. Raiffeisena, natomiast w Wielkopolsce przyjęły formę banków ludowych F.W. Schultza, które powstawały na terenie Niemiec. Genezy ówczesnego organizowania się chłopskich i mieszczańskich warstw społecznych w spółdzielnie finansowe upatruje się w potrzebie niesienia wzajemnej pomocy w środowiskach lokalnych, wymuszonej lichwiarskim oprocentowaniem kredytów oferowanych w tym czasie przez banki [Szambelańczyk 2006].

Powyższy model spółdzielczości finansowej przetrwał w Polsce do czasów obecnych pod postacią banków spółdzielczych (BS) oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych (SKOK). Pomimo wspólnych korzeni, tego samego

przedmiotu działania oraz prawnej formy działalności, szczególne zasady rachunkowości banków spółdzielczych i spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych istotnie różniły się między sobą, chociaż w ostatnim okresie odrębność rachunkowości SKOK-ów została znacząco zmniejszona i przybliżyła ją do rachunkowości bankowej.

Banki spółdzielcze są oparte na wzorcu spółdzielni, która jest otwarta na szeroko rozumiane otoczenie społeczno-gospodarcze, natomiast SKOK-i ukierunkowane są na zamkniętą więź ekonomiczną, która występuje wyłącznie pomiędzy ich członkami. BS-y podlegają normom prawa bankowego, którego nadrzędnym celem jest bezpieczeństwo depozytów, dlatego rachunkowość banków była i jest ściśle określona oraz monitorowana przez instytucje nadzorcze, i to począwszy od stosowanego planu kont, na kształcie sprawozdań finansowych skończywszy. Podstawowym celem działania SKOK-ów jest gromadzenie środków pieniężnych członków, a następnie udzielanie im pożyczek i kredytów oraz świadczenie usług finansowych w ramach grupy, natomiast rachunkowość, jeszcze do niedawna, nie była objęta szczególnymi normami.

W Polsce do 1989 r. nie funkcjonowały spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe jako odrębne podmioty prawa. W pierwszych latach zmian gospodarczych, „protoplastami” współczesnych SKOK-ów były kasy zapomogowo-pożyczkowe działające w zakładach pracy, które uzyskiwały odrębność prawną na podstawie ustawy o związkach zawodowych [KNF 2008]. Jednostki te skupiały swoją działalność na udzielaniu niewielkich kwotowo pożyczek i kredytów bez długotrwałych procedur związanych z oceną zdolności kredytowej, dlatego bardzo szybko zyskały popularność na rynku usług finansowych, chociaż warunkiem uczestnictwa w finansowaniu było nabycie co najmniej jednego udziału i wniesienie opłaty wpisowej. Według danych Komisji Nadzoru Finansowego, w dniu 30.12.2013 funkcjonowało 55 spółdzielni wraz z 1928 oddziałami i filiami, a członkami SKOK było 2,66 mln osób [KNF 2014].

W 1995 r. została ogłoszona ustawa o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, która była przepisem szczególnym w stosunku do obowiązującego od 1989 r. prawa spółdzielczego [Ustawa z 14 grudnia 1995]. Od 5 lutego 1996 r., tj. od dnia wejścia w życie tej ustawy, do końca 2001 r. rachunkowość kas prowadzona była wyłącznie według przepisów ustawy o rachunkowości [Ustawa z 29 września 1994]. Dopiero w dniu 21 listopada 2001 r. zostało wydane przez Ministra Finansów pierwsze rozporządzenie w sprawie szczególnych zasad rachunkowości SKOK-ów [Rozporządzenie MF 2001]. Przepis ten indywidualizował jednak wyłącznie zakres danych niezbędnych do umieszczenia w informacji dodatkowej, ale w żadnym stopniu nie odnosił się np. do szczególnych zasad wyceny instrumentów finansowych, zwłaszcza pożyczek i kredytów, jak również nie różnicował kształtu rocznego sprawozdania finansowego tych jednostek w stosunku do podmiotów, które nie prowadziły działalności finansowej. Przypomnieć w tym miejscu należy, że w odniesieniu do banków ustawa o rachunkowości zawierała i zawiera odrębne wzory

sprawozdania finansowego, a zasady prowadzenia rachunkowości regulowały odrębne przepisy wydawane przez Ministra Finansów, w tym określające odmienne zasady wyceny aktywów i pasywów.

Dopiero z dniem 27 stycznia 2013 r. weszły w życie normy regulujące kształt sprawozdań finansowych spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych [Rozporządzenie MF 2013a], a szczególne zasady wyceny aktywów i pasywów określono w kolejnym rozporządzeniu z 17 września 2013 r. [Rozporządzenie MF 2013b]. Działo się to równoległe ze zmianami dotyczącymi funkcjonowania SKOK-ów, ponieważ z dniem 27 października 2012 r. weszły w życie nowe przepisy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych [Ustawa z dnia 5 listopada 2009]. O tym, jak niedoskonałe były to przepisy, może świadczyć fakt, że „nowa” ustawa o SKOK-ach do maja 2014 r. była nowelizowana aż jedenaście razy.

Należy wyjaśnić, że zmiany regulacji prawnych związane z funkcjonowaniem kas zostały wymuszone ich objęciem, z dniem 27 października 2012 r., nadzorem sprawowanym przez Komisję Nadzoru Finansowego (KNF) oraz gwarancjami depozytów udzielonymi przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny [KNF 2012]. W tym okresie Komisja Nadzoru Audytowego działająca przy Ministerstwie Finansów, w związku z planowanym zewnętrznym audytem SKOK-ów, wydała uchwałę zawierającą listę obszarów badawczych i analitycznych (tzw. lista oczekiwań), niezbędnych do realizacji przez biegłych rewidentów podczas audytów spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, które były planowane na przełom lat 2012 i 2013 [KNA 2012]. Wydaje się, że powyższe działania wynikały z niewiedzy organów państwa co do rzeczywistej sytuacji finansowej sektora SKOK, chociaż sposób działania organów ustawodawczych i nadzorczych mógł wskazywać na spodziewane zło ich położenie. W pierwszej kolejności gwarancjami objęto bowiem depozyty zgromadzone w SKOK-ach, a dopiero w drugiej przystąpiono do reformowania ich działalności oraz sposobu prowadzenia rachunkowości.

Niniejszy artykuł poświęcono zmianom w rachunkowości spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, a przeprowadzone badania upoważniły do postawienia dwóch tez:

1. Wyłączenie z obowiązku badania sprawozdań niektórych instytucji finansowych prowadzi do wzrostu zagrożenia bezpieczeństwa finansowego w skali kraju.
2. Sprawozdania finansowe oraz inne ujawnienia jednostek sektora finansowego powinny być spójne, ponieważ w przeciwnym razie rachunkowość nie spełnia swojej funkcji informacyjnej.

Dowód powyższych twierdzeń przeprowadzono drogą studiów aktów prawnych i danych statystycznych publikowanych przez Komisję Nadzoru Finansowego, a także indywidualnych badań publikacji rocznych sprawozdań finansowych wszystkich SKOK-ów, funkcjonujących w dniu 31.12.2013. Analiza ta została przeprowadzona przy użyciu Informatora Prawno-Gospodarczego, będącego częścią programu prawniczego LEX. Inspiracją do napisania niniejszego artykułu jest trwająca od sierpnia 2013 r. intensywna sanacja sektora spółdzielczych kas oszczędno-

ściowo-kredytowych, czego dowodem jest np. ustanowienie do 31.12.2013 zarządów komisarycznych w 32 SKOK-ach, na 55 funkcjonujących ogółem [KNF 2014].

2. Zasady funkcjonowania spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w Polsce

Specyfika działalności spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych wynika przede wszystkim z ich zamkniętego charakteru, opartego na idei samopomocy finansowej członków. Wprawdzie SKOK-i są odrębnymi osobami prawnymi, to jednak prowadzona przez nie działalność gospodarcza nie mogła i nie może odbywać się na zasadzie niczym nieskrępowanej niezależności, ponieważ jednostki te, od początku swojego istnienia, zostały zobowiązane do stworzenia podmiotu nadrzędnego, którą jest Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa (KSKOK). Przyjęcie koncepcji dwuszczeblowej struktury SKOK było następstwem braku minimalnych wymagań kapitałowych przy tworzeniu spółdzielni [KNF 2008]. KSKOK również jest spółdzielnią, a jej członkami są zrzeszone SKOK-i, wobec których Kasa Krajowa (czyli KSKOK) pełni funkcję zrzeszeniową, m.in. reprezentując interesy kas przed organami administracji rządowej i samorządowej, a także zapewniając im doradztwo organizacyjne, finansowe, szkoleniowe, określając normy dopuszczalnego ryzyka, a także pośrednicząc w realizacji rozliczeń pieniężnych i zarządzaniu płynnością [Ustawa z dnia 5 listopada 2009].

Do 27 października 2012 r., a więc na gruncie ustawy o SKOK z 1995 r., kasy prowadziły „działalność niezarobkową” i były zobowiązane do przeznaczania zysku netto wyłącznie na fundusz zasobowy (tab. 1). W jednym z wyroków Sąd Najwyższy orzekł, że działalność taka (*non for profit*) oznacza prowadzenie działalności gospodarczej obliczonej na osiągnięcie zysku nie do podziału, ale na cele określone w ustawie lub statucie [SN 2012]. Miało to daleko idące skutki ekonomiczne, ponieważ w jednym z wyroków Naczelny Sąd Administracyjny (NSA) stwierdził, że SKOK-i, realizując działalność niezarobkową, nie mogą być uznawane za podatników podatku dochodowego, ponieważ jest ona „oparta na zasadzie racjonalnego gospodarowania i mogąca nawet skutkować powstaniem nadwyżki bilansowej” [NSA 2013]. W innym wyroku NSA orzekł, że skoro kasy nie mogą być uznawane za podatników osiągających przychody z działalności gospodarczej, to środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne używane przez SKOK-i dla celów statutowych posiadają wprawdzie „istotne przedmiotowo cechy uprawniające do zaliczenia tych składników do środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych”, ale zostały nabyte w celu realizacji zadań statutowych ukierunkowanych na świadczenie usług dla swoich członków, co oznacza, że „wydatki poniesione na nabycie tychże składników majątku nie mogą obciążać kosztów uzyskania przychodów poprzez dokonywanie odpisów amortyzacyjnych”, bo nie jest to zgodne z ustawą o podatku dochodowym od osób prawnych [NSA 2012].

Tabela 1. Podstawowe zmiany w zasadach funkcjonowania spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w latach 1996-2014

Okres od 5 lutego 1996 r. do 26 października 2012 r. (Ustawa z 14 grudnia 1995)	Okres od 27 października 2012 r. do 29 maja 2014 r. (Ustawa z 5 listopada 2009)
1	2
A. Postępowanie przy tworzeniu SKOK	
<p>1. Brak minimalnego kapitału zakładowego</p> <p>2. Członkowie: osoby fizyczne</p> <p>3. Członkowie rady nadzorczej: osoby niekarane</p> <p>4. Członkowie zarządu: brak wymagań ustawowych (określała je Kasa Krajowa, czyli KSKOK)</p> <p>5. Powołanie prezesa zarządu następowało na podstawie uchwały rady nadzorczej SKOK</p> <p>6. Obowiązek funkcjonowania komisji kredytowych</p> <p>7. Teren działania: brak ograniczeń ustawowych.</p> <p>8. Obowiązek zrzeszania się w Krajowej Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej (KSKOK)</p>	<p>1. Bez zmian</p> <p>2. Bez zmian</p> <p>3. Bez zmian.</p> <p>4. Członkowie zarządu powinni dawać rękojmię ostrożnego i stabilnego zarządzania, przy czym co najmniej dwóch członków zarządu musi posiadać co najmniej wykształcenie średnie oraz kwalifikacje i doświadczenie niezbędne do kierowania kasą</p> <p>5. Powołanie prezesa zarządu na wniosek rady nadzorczej, za zgodą KNF</p> <p>6. Bez zmian</p> <p>7. Bez zmian</p> <p>8. Bez zmian</p>
B. Gospodarka finansowa	
<p>1. Fundusze własne: fundusz udziałowy, fundusz zasobowy i fundusz stabilizacyjnyjny</p> <p>2. Obowiązek tworzenia funduszu oszczędnościowo-pożyczkowego, będącego w dyspozycji kasy. Fundusz ten powstaje z wkładów oraz oszczędności gromadzonych przez członków, a także ze środków uzyskiwanych od KSKOK.</p> <p>3. Obowiązek przeznaczenia zysku netto na fundusz zasobowy</p> <p>4. Możliwość potrącenia wkładu członkowskiego i oszczędności członka na spłatę zobowiązań wobec kasy</p> <p>5. Kredytowanie członków na okres do 3 lat, a w przypadku kredytów na cele mieszkaniowe do 5 lat</p> <p>6. Łączna kwota udzielonych kredytów i pożyczek jednemu członkowi kasy nie mogła przekraczać 10% aktywów kasy</p>	<p>1. Fundusze własne: fundusz udziałowy, fundusz zasobowy, fundusz z aktualizacji wyceny, a za zgodą KNF do funduszy własnych mogą być zaliczone m.in. fundusz stabilizacyjny i długoterminowe środki otrzymane z BFG. Fundusze własne są pomniejszane o stratę z lat ubiegłych i w trakcie zatwierdzania, brakujące odpisy aktualizacyjne na należności oraz niezrealizowane straty na instrumentach dłużnych lub kapitałowych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży.</p> <p>2. Bez zmian</p> <p>3. Bez zmian</p> <p>4. Bez zmian</p> <p>5. Do umów kredytowych i pożyczek stosuje się przepisy prawa bankowego i ustawy o kredycie konsumenckim</p> <p>6. Łączna kwota kredytów i pożyczek udzielonych jednemu członkowi kasy nie może przekraczać 10% funduszu oszczędnościowo-pożyczkowego, a w przypadku członków prowadzących działalność gospodarczą do 15% funduszy własnych, przy czym łączna kwota tych należności nie może być wyższa niż 150% funduszy własnych.</p>

1	2
7. Udział środków trwałych w aktywach nie wyższy niż 8% 8. Możliwość lokowania nadwyżek pieniężnych ponad prowadzoną akcją kredytową: a) bez ograniczeń w przypadku papierów wartościowych wolnych od ryzyka lub przypadku lokat lub udziałów w KSKOK, b) inne papiery wartościowe do 8% aktywów kasy. 9. Obowiązek utrzymywania płynnej rezerwy w wysokości nie mniejszej niż 10% funduszu oszczędnościowo-pożyczkowego przy uwzględnieniu uprawnień KSKOK. 10. Współczynnik wypłacalności: brak	7. Wartość środków trwałych do 100% funduszy własnych 8. Możliwość lokowania nadwyżek wyłącznie w bezpieczne instrumenty finansowe 9. Co do zasady: bez zmian, nadzór KNF 10. Współczynnik wypłacalności nie niższy niż 5%
C. Nadzór	
1. Nadzór nad kasami: Krajowa Spółdzielnica Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa 2. Nadzór nad KSKOK: brak 3. Zakres nadzoru KSKOK nad kasami: analiza bilansu i sytuacji finansowej kas, realizacji utrzymywania płynności płatniczej, badanie sposobu udzielania kredytów i pożyczek. 4. Szczególne obowiązki biegłych rewidentów: brak	1. Nadzór nad kasami: KNF. Możliwość podejmowania czynności kontrolnych przez KSKOK. 2. Nadzór nad KSKOK sprawuje KNF 3. Obowiązek przekazywania informacji sprawozdawczych kas i KSKOK do KNF 4. Możliwość wskazania przez KNF biegłego rewidenta w celu badania sprawozdania finansowego SKOK lub KSKOK oraz obowiązek informowania KNF o naruszeniach przepisów prawa, dobrych praktyk lub przesłanek do wyrażenia negatywnej opinii o sprawozdaniu lub odmowie wydania opinii.
D. Zagrożenie kontynuacji działania	
1. Postępowanie naprawcze lub zarząd komisaryczny: brak szczególnych uregulowań 2. Połączenie, przejęcie, likwidacja, upadłość: brak szczególnych uregulowań 3. Szczególne przepisy karne: brak	1. W razie zagrożenia lub wystąpienia straty bilansowej, powstania niebezpieczeństwa niewypłacalności lub zagrożenia utraty płynności, kasa ma obowiązek zawiadomić KNF i KSKOK. Po spełnieniu warunków określonych w ustawie, KNF może ustanowić kuratora lub zarząd komisaryczny. 2. Decyzje o połączeniu, przejęciu lub złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości podejmuje KNF 3. Szczególne przepisy karne odnoszące się do przekazywania nieprawdziwych informacji przekazywanych do KNF oraz obowiązku zachowania tajemnicy informacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Ustawa z 14 grudnia 1995; Ustawa z 5 listopada 2009].

Przytoczone, niektóre szczególne zasady funkcjonowania spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych świadczyły o indywidualnym sposobie prowadzenia działalności, zgoła odmiennym od innych instytucji finansowych, chociaż przedmiot działalności i jej reguły, co do istoty, były takie same. Nowa ustawa o SKOK nie zawiera wzmianki o niezarobkowej działalności kas, a więc obowiązujące do niedawna normy przestały obowiązywać.

3. Niedoskonałość systemu prawnego rachunkowości SKOK

Do 27 października 2012 r. spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe nie miały obowiązku badania i publikowania rocznego sprawozdania finansowego i, zgodnie z art. 64 ustawy o rachunkowości, badanie odbywało się na ogólnych zasadach, determinowanych przez średnioroczne zatrudnienie, sumę bilansową oraz przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów oraz operacji finansowych. Stan ten powodował, że tylko część kas badała i publikowała swoje sprawozdania.

Próba pierwszego kompleksowego ustalenia stanu finansowego SKOK-ów w Polsce została podjęta w 2008 r. przez Komisję Nadzoru Finansowego, lecz opublikowane badania nie podają nawet liczebności funkcjonujących kas, jako odrębnych osób prawnych, lecz koncentrują uwagę na prawnych aspektach ich działalności, funkcjonowaniu kas w innych krajach, natomiast obszar informacji ekonomicznych został zawężony do procentowego porównania sumy bilansowej, udzielonych kredytów i przyjętych depozytów z ich odpowiednikami w sektorze banków spółdzielczych. Opracowanie zawiera jednak wzmiankę o konieczności określenia szczególnych zasad rachunkowości SKOK, w tym zasad przeprowadzania inwentaryzacji, ujednoczenia prowadzenia ksiąg rachunkowych, aby były one zbliżone do zasad stosowanych w bankach, a także obligatoryjnego badania rocznych sprawozdań finansowych tych podmiotów [KNF 2008].

Wobec braku danych autor niniejszej publikacji przeprowadził analizę poddanych badaniu i opublikowanych sprawozdań finansowych wszystkich kas funkcjonujących w dniu 31.12.2012 za lata 1999-2012. Podkreślić należy, że – z wyjątkiem dwóch SKOK-ów – wszystkie pozostałe kasy składały swoje niezbadane sprawozdania finansowe w Krajowym Rejestrze Sądowym w okresach wcześniejszych, o czym świadczyły wzmianki w rejestrze (tab. 2).

Tabela 2. Liczba spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych poddających się badaniu i ogłaszających sprawozdania finansowe w Monitorze Spółdzielczym „B” w latach 1999-2012, z uwzględnieniem liczby kas funkcjonujących w dniu 31.12.2013 (narastająco)

1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
2	4	6	7	9	14	20	22
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 Brak informacji	Razem
26	27	31	32	33	53	2	55

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy wpisów w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Do 2011 r. włącznie kształt rocznego sprawozdania finansowego SKOK-ów odpowiadał załącznikowi nr 1 do ustawy o rachunkowości, czego następstwem mogły być istotne trudności interpretacyjne zawartych w nich informacji. Brak przejrzystości był widoczny na przykład w rachunku zysków i strat, gdzie pod pozycją

„Przychody ze sprzedaży produktów” ujmowane były łączne przychody odsetkowe oraz z tytułu opłat i prowizji, a w pozycji „Pozostałe koszty”, odpowiadające im koszty odsetkowe. W Kasie Krajowej SKOK do kapitałów (funduszy) własnych zaliczano fundusz stabilizacyjny, który tworzony jest przez zrzeszone spółdzielnie w wysokości co najmniej 1% aktywów oraz z nadwyżki bilansowej tej kasy. Ustawowym celem tego funduszu jest zapewnienie bezpieczeństwa i stabilności finansowej zrzeszenia, w szczególności finansowanie procesów naprawczych zrzeszonych kas. Kwestią co najmniej dyskusyjną było zatem zaliczanie funduszu stabilizacyjnego do podstawowych funduszy własnych KSKOK, ponieważ jest to fundusz celowy, możliwy do wykorzystania tylko w określonych sytuacjach, i to nie w odniesieniu do Kasy Krajowej, ale kas zrzeszonych.

Niejednoznaczne prawne wymagania rachunkowości stosowane wobec SKOK-ów były widoczne również w przepisach wykonawczych do ustawy o rachunkowości, czego następstwem było, po objęciu nadzorem SKOK-ów przez KNF, przeprowadzenie na przełomie lat 2012/2013 audytu zewnętrznego we wszystkich funkcjonujących spółdzielniach i Kasie Krajowej. Wskazać przy tym należy, że prawo spółdzielcze oraz ustawy o SKOK nakazywały przeprowadzanie przynajmniej raz na trzy lata lustracji kas, której celem jest m.in. kontrola przestrzegania przepisów prawa, w tym ustawy o rachunkowości. Lustracja nie jest jednak badaniem sprawozdania finansowego, o którym mowa w rozdziale 7 ustawy o rachunkowości, chociaż mogły ją przeprowadzać osoby posiadające uprawnienia biegłego rewidenta. Badanie sprawozdań finansowych spółdzielni mogą jednak przeprowadzać spółdzielcze związki rewizyjne, o ile zatrudniają osoby posiadające uprawnienia biegłego rewidenta i wpisane na listę Krajowej Izby Biegłych Rewidentów. W spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych funkcję związku rewizyjnego pełniła Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa [*Gwarancje wyższe ...* 2003].

Efektom zewnętrznego audytu, który został przeprowadzony przy udziale Komitetu Nadzoru Audytowego i został przekazany KNF na początku 2013 r., było zidentyfikowanie „szeregu problemów powodujących różne podejście biegłych do oceny zdarzeń gospodarczych o takiej samej treści ekonomicznej” [KNF 2013]. Problemy te dotyczyły m.in.:

- sposobu wyceny dłużnych papierów wartościowych nabywanych przez kasy, w zamian za sprzedane, do utworzonej przez kasy spółki z siedzibą w Luksemburgu, wierzytelności przeterminowanych,
- przestrzegania zasady współmierności przychodów i kosztów, w szczególności zasad rozliczania opłat i prowizji w czasie,
- ujmowania przez kasy funduszu stabilizacyjnego w wysokości nominalnej wniesionych wpłat jako należności długoterminowej, w sytuacji zmienności wysokości tego funduszu, który był wykorzystywany na sanację kas, a także nieuwzględniania zwrotności tego funduszu do kas,

- tworzenia odpisów aktualizujących wartość portfela kredytów i pożyczek, w tym naliczonych, lecz niezapłaconych odsetek i odniesienie skutków aktualizacji wyceny w ciężar nierozliczonego wyniku finansowego z lat ubiegłych,
- braku aktualizacji wartości udziałów lub akcji w jednostkach powiązanych, w szczególności w podmiotach powstałych poprzez wydzielenie części przedsiębiorstw kas tworzących sieć sprzedaży,
- braku rezerw na przewidywane dodatkowe koszty i straty spowodowane zaniechaniem lub utratą zdolności do kontynuowania działalności.

4. Sytuacja ekonomiczno-finansowa sektora SKOK

W dniu 29 kwietnia 2014 r. KNF opublikowała raport o sytuacji spółdzielczych kas oszczędnościowych w Polsce wg stanu na dzień 31.12.2013, z zastrzeżeniem nieuwzględnienia danych sprawozdawczych Kasy Krajowej SKOK oraz niezwyfikowania zaprezentowanych wielkości przez biegłych rewidentów [KNF 2014]. Odnośząc się do ogólnej sytuacji kas, KNF stwierdziła, że nie uległa ona „zasadniczo zmianie” w stosunku do roku poprzedniego, który był pierwszym pełnym okresem sprawozdawczym sektora pod nadzorem Komisji. Wydaje się, że największym zagrożeniem dla funkcjonowania kas jest brak adekwatności kapitałowej, ponieważ współczynnik wypłacalności SKOK na 30.09.2013 wyniósł 1%, a na koniec 2013 r. 0,85%, przy wymaganym co najmniej 5% (banki 8%) (tab. 3).

Istotną zmianą legislacyjną było również objęcie systemem gwarantowania depozytów środków ulokowanych w kasach przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny [Ustawa z 14 grudnia 1994]. Na mocy zmienionej ustawy o BFG suma gwarantowanych depozytów w stosunku do jednego deponenta, bez względu na liczbę posiadanych rachunków, wynosi równowartość 100 tys. euro. Wypłata depozytów gwarantowanych jest możliwa w sytuacji jednoczesnego zawieszenia działalności kasy i ustanowienia zarządu komisarycznego lub w sytuacji złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości kasy. Według stanu na dzień 31.12.2012 suma bilansowa BFG wynosiła 9,8 mld zł, co przy stanie depozytów kas na koniec 2013 r. równym 19,1 mld zł i założeniu katastrofalnego scenariusza upadłości wszystkich kas powoduje wystąpienie co najmniej dwukrotnego niedoboru środków gwarantowanych przez BFG. Nie może zatem ulegać wątpliwości fakt, że nawet na pozór marginalna działalność „parabankowa” kas może być źródłem zagrożenia dla sektora bankowego, tworzącego fundusz ratunkowy BFG przez niemal dwadzieścia lat. Zagrożenie to ma tendencję rosnącą, ponieważ w okresie 2013 r. znacząco wzrósł stan depozytów ulokowanych w kasach, a jednocześnie wzrósł portfel kredytów zagrożonych. Wprawdzie wynik finansowy netto sektora SKOK za 2013 r. jest dodatni i zamknął się zyskiem (251 mln zł), to jednak z wyjaśnień KNF wynika, że został on osiągnięty wskutek zbycia części portfela wierzytelności (110 mln zł) oraz wyodrębnienia części przedsiębiorstw kas i wniesienia ich aportem do utworzonych spółek (282 mln zł).

Tabela 3. Podstawowe dane charakteryzujące sektor spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych

Wyszczególnienie	31.12. 2012	31.12. 2013	Zmiana r/r	Zmiana r/r w %
1. Liczba członków	2 587 049	2 654 141	+67.092	+2,6%
2. Liczba oddziałów i filii	2.050	1.928	-122	-6,0%
3. Liczba zadeklarowanych udziałów	4 636 369	39 953 420	+35 317 051	+761,7%
4. Liczba zadeklarowanych udziałów przypadających na 1 członka	1,79	15,05	+13,26	+740,8%
5. Wpłacony fundusz udziałowy w tys. zł	129 529	204 054	+74 525	+57,5%
6. Liczba zatrudnionych	6.156	5.205	-951	-15,4%
7. Liczba zatrudnionych w 1 placówce	3,00	2,70	-0,30	-10,1%
8. Liczba członków przypadająca na 1 pracownika	420	510	+90	+21,3%
9. Fundusze własne w tys. zł	104 996	149 598	+44 602	+42,5%
10. Depozyty w tys. zł	15 730 689	17 629 041	+1 898 352	+12,1%
11. Kredyty i pożyczki brutto w tys. zł	12 156 343	13 174 766	+1 018 423	+8,4%
12. Odpis aktualizujący utworzony w tys. zł	1 868 078	2 476 443	+608.365	+32,6%
13. Kredyty i pożyczki netto w tys. zł	10 288 265	10 698 324	+410.059	+4,0%
14. Wynik finansowy netto w tys. zł	-50.409	+251.537	+301.946	(-)
15. Aktywa w tys. zł	16 811 955	19 138 199	2 326 244	+13,8%
16. Pożyczki i kredyty przeterminowane ze stwierdzoną utratą wartości w tys. zł	3 516 459	3 879 192	362 733	+10,3%
17. Poz. 16/poz. 11	28,9%	29,9%	+0,5 p.p.	+1,8%
18. Wartość brutto sprzedanych wierzytelności w mln zł	315	2.130	+1.815	+576,2%
19. Współczynnik wypłacalności SKOK	1,00%	0,85%	-0,15 p.p.	-15,0%
20. Współczynnik wypłacalności BS	13,83%	14,30%	+0,47 p.p.	+3,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie [KNF 2013; 2014].

5. Polityka a przebudowa systemowa rachunkowości SKOK

Nadrzędnym dążeniem rachunkowości jest takie ukierunkowanie działań, aby poprzez stosowane zasady przedstawić rzetelny i jasny obraz sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego jednostki. Na gruncie praktyki rachunkowości jest widoczna w obowiązujących przepisach prawa, które powinny być przestrzegane. Oznacza to również, że rachunkowość jest strażnikiem wiarygodnej i zgodnej z prawem informacji ekonomicznej, przekazywanej m.in. w sprawozdaniach finansowych. Prawo jest jednak stanowione przez polityków, których łączy „niezdrowy mechanizm wzajemnego świadczenia sobie przysług” ze światem finansów [Roubini, Mihm 2011].

Z całą pewnością można wskazać wiele przyczyn obecnej trudnej sytuacji finansowej spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, jednak wśród nich należy wskazać także te, które mają podłoże polityczne i w sposób bezpośredni oddziałują na rachunkowość, a tym samym na możliwość jej dążenia do prawdy ekonomicznej. Przypomnieć w tym miejscu należy pogląd przywołanych wcześniej N. Roubiniego i S. Mihma, którzy przyczyn ostatniego kryzysu finansowego upatrywali m.in. w instytucjach, „które wyglądają tak jak banki, działają tak jak banki, zapożyczają się, pożyczają oraz inwestują tak jak banki, ale – i tu godna uwagi różnica – nie podlegają regulacjom takim, jakim podlegają banki tradycyjne” [Roubini, Mihm 2011]. Podzielić trzeba także opinię W. Wąsowskiego [2010], który uważa, że u podstaw światowego kryzysu finansowego leżał brak przejrzystości informacji ekonomicznej.

Jaki to ma związek z problematyką poruszaną w niniejszym artykule?

W dniu 18 lutego 2014 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że w odniesieniu do spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych [TK 2014]:

- art. 35b ustawy o rachunkowości, dotyczący aktualizacji wartości należności,
- art. 81 ust. 2 pkt 10 ustawy o rachunkowości, dotyczący możliwości wydawania przez Ministra Finansów rozporządzeń w sprawie szczególnych zasad rachunkowości SKOK,
- § 5 i § 6 rozporządzenia Ministra Finansów z 15 stycznia 2013 w sprawie szczególnych zasad rachunkowości, dotyczące zasady ostrożności, która powinna być realizowana w SKOK,

są zgodne z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej.

Zdaniem skarżących, którymi była grupa posłów jednego z ugrupowań politycznych, powyższe normy rachunkowości wskazujące obowiązek tworzenia w sposób szczególny odpisów aktualizujących wartość udzielonych przez kasy kredytów i pożyczek, przy uwzględnieniu zamkniętego katalogu zabezpieczeń, odbierały SKOK-om uprawnienie do decydowania o treści polityki rachunkowości, co stanowiło „nieuzasadnioną dyskryminację kas na tle innych jednostek”. [Wniosek z 2 marca ... 2012]. Wnioskodawcy uzasadniali swoje stanowisko m.in. tym, że SKOK-i nie są bankami, w ustawie o rachunkowości nie uwzględniono delegacji ustawowej do wydawania indywidualnych norm rachunkowości dla kas, tak jak ma to miejsce w przypadku banków, a więc kasy powinny mieć swobodę w kształtowaniu zasad wyceny posiadanych instrumentów finansowych.

Trybunał Konstytucyjny zakwestionował takie stanowisko, wskazując m.in. odejście SKOK-ów od zasady wzajemnego finansowania członków na rzecz konkurencji z bankami, co wynikało w sposób bezpośredni z raportu Komisji Nadzoru Finansowego z 2013 r., a także z faktu, że „kasy zamiast koncentrować się na działaniach mających na celu zaspokajanie potrzeb swoich członków, zaczęły poszukiwać nowych, których interesy mogłyby zaspokoić”. Interes kas stał się zatem nadrzędny w stosunku do potrzeb członków. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego, rozporządzenie Ministra Finansów normowało w sposób jednolity zasady tworzenia odpis-

sów aktualizujących należności i było odpowiedzią na jakość portfela kredytowego kas oraz wykazywane przez nie parametry i mierniki ekonomiczne [TK 2014].

W literaturze spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe określane są mianem „parabanków” [Gospodarowicz (red.) 2008]. Znaczenie tego pojęcia ma pejoratywny wydźwięk, zwłaszcza w okresie ostatnich dwóch lat, co ma m.in. związek z tzw. aferą Amber Gold. Jedną z istotnych nieprawidłowości w funkcjonowaniu tego parabanku było nieujawnianie informacji ekonomicznej [Omachel 2013]. W związku z tym, że dostęp do informacji ekonomicznej SKOK-ów nie był powszechny, należy przypuszczać, że afera Amber Gold przyspieszyła wydanie przez Ministra Finansów przepisów dotyczących szczególnych zasad rachunkowości. Przez pierwsze sześć lat funkcjonowania SKOK kasy, będąc instytucjami finansowymi, sporządzały sprawozdania finansowe według wzorów, które nie uwzględniały rzeczywistego charakteru ich działalności. Przez kolejne dwanaście lat informacja ekonomiczna zawarta w sprawozdaniach, które na zasadach ogólnych były badane i publikowane, opierała się na tych samych formularzach bilansów oraz rachunku zysków i strat, chociaż informacja dodatkowa została rozszerzona. Walory poznawcze tych sprawozdań były jednak ograniczone (z wyjątkami) i dostępne dla interesariuszy po osobistym zapoznaniu się w sądzie rejestrowym. Można zatem stwierdzić, że brak nadzoru zewnętrznego jest jednym z powodów obecnych problemów sektora spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych.

6. Zakończenie

Treść obecnie obowiązujących krajowych norm prawnych rachunkowości SKOK-ów daje nadzieję, że system ten zniweluje dotychczasową lukę informacyjną i analityczną, obniżając w ten sposób ryzyko niewłaściwego podejmowania decyzji przez interesariuszy, a objęcie wszystkich kas obligatoryjnym badaniem i ogłaszaniem sprawozdań finansowych przyczyni się do podwyższenia zaufania do szeroko rozumianego sektora finansowego.

Zmiana treści i układu pozycji bilansowych przybliży sprawozdawczość SKOK do banków, a więc do instytucji prowadzących zbliżoną działalność i narażonych na podobne ryzyko. Świadczą o tym wyszczególnione odrębnie w nowych wzorach sprawozdawczych bilansu takie pozycje, jak: kredyty i pożyczki przyjęte i udzielone, fundusz stabilizacyjny, lokaty w Kasie Krajowej, należności w powierniczym przelewie, rozliczenia pieniężne i rozrachunki zleceń płatniczych, depozyty przyjęte, a także jednoznacznie zdefiniowane i określone kapitały własne. Za całkowitą nowość należy uznać obowiązek podawania bezpośrednio pod pasywami bilansu takich informacji, jak: współczynnik wypłacalności, wielkość zobowiązań warunkowych udzielonych i otrzymanych oraz wartość udzielonych i otrzymanych zabezpieczeń prawnych i rzeczowych. Bardziej przejrzysty jest również rachunek zysków i strat, w którym wyodrębniono m.in. działalność podstawową, obejmującą przychody i koszty z tytułu odsetek, a także prowizji i opłat. Obowiązkiem

kas jest również sporządzenie rachunku przepływów pieniężnych oraz zestawienia zmian w funduszu własnym. Znaczącym zmianom poddano zakres dodatkowych informacji i objaśnień, które nie zawierają już istotnych luk, związanych np. z koncentracją udzielonych zobowiązań, a obowiązujące normy wyceny instrumentów finansowych są porównywalne z resztą sektora finansowego. Roczne sprawozdania finansowe kas według indywidualnego wzoru będą obowiązywać po zakończeniu 2014 roku.

Podsumowując rozważania podjęte w niniejszym artykule, należy stwierdzić, że instytucje finansowe pozyskujące źródła finansowania od społeczeństwa powinny podlegać nie tylko publicznemu nadzorowi finansowemu, lecz także szczególnym regulacjom rachunkowości, kładącym nacisk na rzetelne i wierne odzwierciedlenie ekonomicznego obrazu tych jednostek. Tylko wówczas będzie można myśleć o realizacji nadrzędnej zasady rachunkowości – zasady wiernego obrazu.

Literatura

- Gospodarowicz A. (red.), *Funkcjonowanie spółdzielczych grup kapitałowych w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Wrocław 2008.
- Gwarancje wyższe niż w bankach*, „Gazeta Prawna” 2003 (z 8 października). <http://partner.skok.pl/Print.Do?5tZqGsB3aJqyHB87WOW-3x-srjMxLk126EgJNB3r810K4qtgAhI-ShcOE2AYEuNzl7NAq-WYsnIB3dqNKSOCZxQ==;IT0165519F8C>, (12.05.2014).
- KNA 2012, *Uchwała nr 166/2012 z dnia 19 września 2012 r.*, www.knf.gov.pl (01.05.2014).
- KNF 2008, *Przegląd zasad i praktyki działania wybranych systemów unii kredytowych i spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w Polsce*, Warszawa 2008?, www.knf.gov.pl (30.04.2014).
- KNF 2012, *Informacja Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 16 października 2012 r. – SKOK pod publicznym nadzorem*, www.knf.gov.pl (01.05.2014).
- KNF 2013, *Informacja i sytuacji spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w 2012 roku*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa 2013, www.knf.gov.pl (04.05.2014).
- KNF 2014, *Informacja o sytuacji spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w roku 2013*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa, www.knf.gov.pl (11.05.2014).
- NSA 2012, *Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 5 lipca 2012 r.*, II FSK 2579/2010, „LexPolonica” nr 3929050.
- NSA 2013, *Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 16 stycznia 2013 r.*, II FSK 1061/2011, LexPolonica nr 5186157.
- Omachel R., *Topienie afery Amber Gold*, „Newsweek” 2013 (z 20 lipca), <http://biznes.newsweek.pl/topienie-afery-amber-gold,106609,1,1.html> (14.05.2014).
- Roubini R., Mihm S., *Ekonomia kryzysu*, Oficyna Wolters Kluwer, Warszawa 2011.
- Rozporządzenie MF 2001, *Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 21 listopada 2001 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych*, DzU 2001, nr 138, poz. 1550.
- Rozporządzenie MF, 2013a, *Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 14 stycznia 2013 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych*, DzU 2013, poz. 99.
- Rozporządzenie MF, 2013b, *Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 17 września 2013 r. w sprawie*

- szczególnych zasad rachunkowości spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych*, DzU 2013, poz. 1137.
- Sektor bankowy 2014, *Dane sektora bankowego na dzień 31.12.2014 r.*, www.knf.gov.pl (10.05.2014).
- SN 2012, *Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 25 kwietnia 2012 r.*, II CSK 446/2011, LexPolonica nr 5029744.
- Szambelańczyk J., *Banki spółdzielcze w Polsce w procesach zmian systemowych*, Akademia Ekonomiczna, Poznań 2006.
- TK 2014, *Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lutego 2014 r.*, U 2/12, DzU 2014, poz. 245.
- Ustawa z 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, tekst jedn. DzU 1994, nr 84, poz. 711, ze zm.
- Ustawa z 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, DzU 1996, nr 1, poz. 2, ze zm.
- Ustawa z 29 września 1994 r. o rachunkowości, tekst jednolity, DzU 2013, poz. 330, ze zm.
- Ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, tekst jednolity, DzU 2013, poz. 1450.
- Wąsowski W., *Kreatywna rachunkowość. Falszowanie sprawozdań finansowych*, Difin, Warszawa 2010.
- Wniosek z 2 marca 2012 r. Klubu Parlamentarnego „Prawo i Sprawiedliwość” o stwierdzenie niezgodności z ustawą oraz Konstytucją RP przepisów rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 30 grudnia 2011 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, DzU 2012, poz. 45, <http://trybunal.gov.pl/> (12.05.2014).

A REVOLUTION OR ACCOUNTING NORMALIZATION OF COOPERATIVE CREDIT UNIONS?

Summary: Co-operative credit unions are part of the national financial sector that is based on the idea of self-financing of its constituent members. These entities are functioning on the basis of cooperative law regulations and individual standards laws and until very recently they performed accounting based solely on the provisions of the Accounting Act. The lack of established external supervision and specific provisions for accounting performed by those unions, including those related to the valuation of financial instruments and the mandatory examination and publication of financial reports resulted in the creation of a subjective economy image of the co-operative unions and an important information gap. The consequence of this state of affairs was a closer supervision of the credit unions by the Financial Supervision Commission. Having commissioned the performance audits the Commission then revealed the difficult economic and financial situation of cooperative credit unions. The article presents the origins and extent of changes that took place in the accounting practices used by credit unions and it demonstrates the negative impact of politics on accounting.

Keywords: financial accounting, co-operative credit unions, accounting for financial institutions, financial statements.